

Tulevaisuus ja ennakointi -työpaja, Pieniä ihmeitä 27.1.2010 / työpajan tulosten tiivistelmä

Anna Kanerva, Cupore

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämistä Cuporen organisoiman Tulevaisuus ja ennakointi -työpajan vetäjänä toimi tutkija Anna Kirveennummi Turun kauppakorkeakoulun Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta. Työpajan alustajaksi oli kutsuttu Helsingin yliopiston emeritusprofessori Ilkka Heiskanen. Heiskanen laati Cuporen toimeksiannosta keväällä 2009 kartoituksen, jossa hän analysoi ja arvioi 2000-luvulla ilmestyneitä taiteellisen luovuuden, kulttuuriteollisuuden ja luovan talouden kehitystä luotaavia ennakoiteja ja skenaarioita. Kartoituksen johtopäätöksissä esitetään suosituksia siitä, miten ennakkoinnin menetelmiä sekä tietoperustaa ja sen strategista suuntaamista tulisi kehittää. Heiskanen kartoitus julkaistaan kevään 2010 aikana Luovan Suomen internetsivuilla, www.luovasuomi.fi

Työpajassa pitämässään alustuksessaan Heiskanen esitteli keräämänsä ennakointiaineistoa ja pohti tapoja, joilla skenaarioiden ja ennusteiden laadukkuutta voitaisiin arvioida. Luovan talouden käsitteessä keskeiseksi Heiskanen ymmärtää UNCTAD:in tavoin tiedonvälityksen ja tietoyhteiskuntakehityksen merkityksen. Ilman tiedon ohjaamaa luovuutta luovan talouden toiminta ei käänny innovaatioiksi. Toisaalta taiteellisen luovuuden näkökulman puuttuminen ennakkoinneista on niiden keskeinen ongelma. Luovan talouden tietoperustan ja ennakointien haasteena on etenkin tutkimuksen soveltamisen näkökulmasta käsitteen monimerkityksellisyys, mikä tekee esim. yhtenäisen tilastoinnin mahdottomaksi.

Työpajojen keskeiset tulokset

Ensimmäisessä työpajassa keskusteltiin tulevaisuuden tiedontarpeista: minkälaista tietoa toimijat tarvitsevat tulevaisuudessa ja tulevaisuudesta, jotta luodaan edellytyksiä luovalle toiminnalle. Toisessa työpajassa keskustelun lähtökohtana oli tutkimustiedon jalkauttaminen.

Ensimmäisessä työpajassa keskeisempänä teemana esiin nousi rajapintojen mahdollisuuksien tunnistaminen sekä luovien toimialojen toimintatavat ja niiden vaikutukset muihin toimialoihin ja toimintamalleihin. Keskusteltiin tarpeesta kuvata ja tunnistaa luovan talouden hybridisyyttä, eri toimialojen rajapintojen yhteistyön kehitystä ja sen institutionalisoitumista, mikä aiheuttaa haasteita tietoperustan kehittämiseksi - ei perinteisiä toimialarajoja, kenen tehtävä seurata kehitystä - ja alojen ennakkoinnille.

Toimijat tarvitsevat tietoa sekä luovan talouden nykytilanteesta että tulevaisuuden vaihtoehtoisista mahdollisuuksista. Tärkeäksi ennakkoinnissa nostettiin toimintaympäristön trendien ja kehityksen tunnistaminen ja "what if" -tyyppinen ennakointi. Luovan talouden ja luovien alojen ennakkoinnissa tulisi tarkastella tulevaisuutta pitkällä aikavälillä, yli oman ajan, kestävä kehityksen näkökulmista.

Tulevaisuuteen katsomisen ja trendien tunnistamisen ohella työpajassa kaivattiin kykyä oppia aiemmista menestystarinoista. Tarvitaan historian analyysia, opetustarinoita ja faktatietoa eri toimialoilta sekä niiden menestystekijöistä, ml. perinteiset teolliset alat. Tutkimuksen keinoin tulisi tarkastella, miten tätä voisi kääntää luovien alojen osaamiseksi. Tarvittaisiin myös uusia välineitä tiedon siirtoon alalta toiselle.

Lisäksi keskustelua herätti kysymys tiedon jalkauttamisesta toiminnaksi ja päätökseksi, tiedon soveltaminen sekä se, kenelle ja kenen näkökulmasta tietoa tuotetaan. Työpajassa nostettiin esiin tutkimustoiminnan painottuminen hallinnon näkökulmiin. Tietoa luovista aloista tarvitsevat paitsi päättäjät, myös pk-yritykset sekä kansalaiset. Luovista aloista tuotettavan tiedon tulisi olla käytännönläheistä, ymmärrettävää ja hyödynnettävää. Tulisi pohtia miten yritykset voisivat hyödyntää ennakointitietoa. Tietoa tarvitaan yli

hallinto-, toimiala- ja toimijarajojen, esim. yritykset ja kulttuuritoimijat tarvitsevat tietoa rahoittajista, rahoittajat luovista aloista ja muut toimialat kulttuurin ja luovien alojen tarjoamista mahdollisuuksista.

Kysymykseen tiedontuotannon kohderyhmästä liittyy myös tutkimuksen arvopohja: mihin tutkimus tähtää ja minkälaiset arvot ovat tutkimuksen taustalla. Yhtenä ongelmana esiin nostettiin talous-tekniikan näkökulman painottuminen erityisesti päätöksentekijöille suunnatussa tiedontuotannossa. Sama arvopohja tuottaa ”monologista” tutkimusta ja työryhmässä kuulutettiin myös tutkimuksen moniarvoisuutta ja taiteen vahvempaa asemaa. Tutkimustiedon tulisi kyetä kuvaamaan myös taiteen ja kulttuurin synnyttämää tunnetason liikuttamista ja sen vaikutuksia esim. luovaan työhön.

Luovien alojen ennakointitiedon osalta haasteena on, miten sitä voitaisiin tehokkaammin hyödyntää kehittämistarpeiden ja investointien perusteluina. Uusia vaikutusten arviointimenetelmiä tulisi pyrkiä aktiivisesti kehittämään, mukaan lukien luovien alojen ominaispiirteet ja vaikutukset laaja-alaisemmin kattavien ”pehmeiden” mittareiden ja indikaattoreiden kehittämistyö.

Luovia aloja koskevan tiedon ja tutkimuksen tulisi olla myös vahvemmin osa yhteiskunnallista keskustelua ja politiikkaa. Samoin dialogin eri alojen välillä tulisi olla vahvempaa yhteiskunnallisella tasolla.

Tiedontarpeina ja varsinaisina tutkimusaihioina työryhmässä esiin nostettiin myös mm. seuraavia aiheita:

Liiketoiminta luovilla aloilla

- Immateriaalioikeuksien myynti ja kaupallistaminen, taiteen liiketoiminnallistaminen
- Luovan talouden esteet ja niiden tunnistaminen
- Luovan talouden tulevaisuuden asiakkaat, kuluttajat ja käyttäjät ja niihin liittyvät muutosprosessit

Taidekasvatus, lasten ja nuorten kulttuuri

- Taideaineiden rooli, niiden merkitys luovan toiminnan edellytyksenä; oppilaitosten menestystarinoiden kuvaaminen taidekoulutuksen saralla
- Eri paikkakuntien lasten ja nuorten kulttuuria koskevien linjavalintojen vaikutukset elinkeinoelämän muutoksiin paikkakunnalla; nuorison syrjäytyminen, sen vaikutus kulttuuripolitiikkaan

Luovat ympäristöt, digitalisoituminen

- Virtuaalimaailman ja reaaliaikaisen maailman suhde tulevaisuudessa, miten se vaikuttaa luovien alojen ihmisten työhön
- Sosiaalisen median vaikutukset, sosiaalinen media toimialojen välisessä toiminnassa
- Kulttuurilaitosten muutosprosessi, miten laitokset voivat vastata tulevaisuuden haasteisiin
- Luovuutta tukevat ympäristöt, miten näitä ympäristöjä luodaan

Toisessa työpajassa pohdittiin miten luovaa taloutta koskevasta tiedosta viestitään ja miten tieto jalkautetaan käytännöiksi. Erityisesti keskusteltiin siitä, miten päätöksentekijöihin voidaan vaikuttaa. Myös tässä työpajassa korostettiin rajapintoja koskevan sekä toimiala- ja hallintorajat ylittävän tiedon merkitystä.

Tehokas tiedon jalkauttaminen on konkreettista, valituille kohderyhmälle suunnattua ja edellyttää tiivistämistä. Viestinnässä ja tutkimustulosten läpimenossa esiin nostettiin tarve vahvemmalle stakeholder - näkemykselle, jossa tieto suunnataan ja kohdennetaan vastaanottajille siten, että siitä on konkreettista hyötyä. Erityisesti päättäjiin vaikuttamisessa korostettiin keskittymistä valittuihin tärkeimpiin teemoihin. Todettiin myös, että tutkimustiedon jalkauttaminen tapahtuu ihminen ihmiselle, ts. täytyy valita sopivat henkilöt, joiden kautta asiaa viedään eteenpäin. Tiedon jalkauttamisessa tarvittaisiin myös välittäviä tahoja, jotka tulkitsevat ja kykenevät yksinkertaistamaan ja suhteuttamaan olennaiset faktat vastaanottajien tarpeisiin nähden. Puhuttiin kääntäjästä, joka kykenisi kirjoittamaan tutkimustulokset hyviksi tarinoiksi.

Instrumentaalisten hyötyjen osoittamisen ohella keskustelua herätti ensimmäisen työpajan tavoin muiden kuin talous-tekniikan arvojen merkitys ja luovien alojen kehittämisen, ml. niitä kuvaavan tutkimuksen, arvopohja. Kysyttiin myös, kuka pääsee osallistumaan tulevaisuutta luotaaviin keskusteluihin. Päättäjiin vaikuttamisen ohella esiin nostettiin myös muut tiedontarvitsijat. Se, mitä luovista aloista kirjoitetaan, koskee usein liian vähän niitä, jotka luovilla aloilla itse toimivat. Kuten ensimmäisessäkin työpajassa erityisesti yritysten ja niiden prosessien nähtiin jäävät liian vähälle huomiolle. Tutkimukset kirjoitetaan useimmiten toisille tutkijoille, ei tutkimuksen hyödyntäjiä varten. Keskustelussa toivottiinkin, että myös luovan talouden yritys- ja johtajaesimerkkejä nostettaisiin tiedontuotannossa aiempaa vahvemmin esiin.